

דברי פתיחה

ג'ון לוק א נולד בשנת 1632 בכפר קטן בדרום-מערב אנגליה, ונתחנך בבית-הספר אשר בווסטמינסטר (לונדון). בהיותו בן עשרים נכנס כתלמיד לאחד מבתי-המדרש הגבוהים באוקספורד, וגשאר שם שנים רבות כחבר למחקר. בעיקר התמחה בחכמת הרפואה, ועל-ידי כך נתוודע לשפטסברי, המדינאי המפורסם, ונכנס לביתו בשנת 1667 כרופאו הפרטי ואחר כך כמחנך של נכדו, שפטסברי הצעיר, הפילוסוף העתידי. כבן-ביתו של שפטסברי, עזר לו לוק בהכנות לכמה מתכניותיו המדיניות, וכששקעה שמשו של שפטסברי וגלת מארצו, נאלץ אף לוק לגלות להולאנד. לאנגליה שב בשנת 1689, ושירת במשרות ממשלתיות גבוהות. נפטר בשנת 1704. חיבוריו של לוק הם פרי עיון ולימוד במשך שנים רבות, והתחילו להתפרסם בדפוס על סף שנת השישים לחייו. ספריו העיקריים הם: מכתבים על הסובלנות (1689—1692); שתי המסכתות על הממשל (1690); מסה על שכל האדם (1690); מחשבות על החינוך (1693). כמה מחיבוריו הקטנים, וכן כמה תעודות חשובות הנוגעות לחייו ולאפיו השכלי, נדפסו מתוך כתבי-היד בספריהם של קינגד ופוקס-בורן ה.

*

הספר הגיתן כאן בתרגום עברי הוא השנייה משתי המסכתות על הממשל. הראשונה מכוונת נגד הספר Patriarcha

John Locke (א)
Shaftesbury (ב)

בעל הספר Characteristics (1713, 1711) (ג)

Lord King, Life of John Locke, 1829 (ד)

H. Fox Bourne, Life of John Locke, 1876 (ה)

(1680) מאת Filmer, הטוען טענת "זכותם האלוהית" של המלכים. מגמתה איפוא שלילית, והיא באה לסתור. במסכת השניה מסביר לוק את משנתו שלו, והיא מיוסדת על הרעיונות של החוק הטבעי, האמנה החברתית, הרכוש כפרי העבודה העצמית, והפרדת הרשות המחוקקת מן הרשות המבצעת. כל רעיון ורעיון, היסטוריה מיוחדת לו גם לפני זמנו של לוק וגם לאחריו. אולם על-ידי בהירות הרצאתו זכה לוק לעשותם לקנין הכללי, באופן שלא רק שימשו כהצדקה למהפכות האנגליות של 1649 ו-1688, אלא גם קבעו את הטופס העיוני של המהפכה האמריקנית ובמידת-מה אף של המהפכה הצרפתית. חשובה במיוחד השקפתו של לוק שאין המדינה אלא מנגנון המוקם כדי להבטיח את זכויות האדם.

*

על משנתו המדינית של לוק ועל מקומה בתולדות הרעיון המדיני יש לעיין בספרים הבאים:

- J. Bowle, *Hobbes and His Critics* (1951).
 J. W. Gough, *John Locke's Political Philosophy* (1950).
 H. J. Laski, *The Rise of European Liberalism* (1936).
 F. Pollock, *Essays in the Law [Locke's Theory of the State; The Social Contract in Hobbes and Locke]* (1922).
 B. Russell, *Philosophy and Politics* (1947).
 G. H. Sabine, *A History of Political Theory* (1951).
 L. Strauss, *Natural Right and History* (1957).
 C. E. Vaughan, *Studies in the History of Political Philosophy, Vol. I* (1925).

C. Becker, *The Declaration of Independence* : עיין (א)
 dence (New York, 1922)

תוכן הענינים

עמ'

V	-----	דברי פתיחה
1	-----	סרק א'
4	-----	סרק ב' : על המצב הטבעי
13	-----	סרק ג' : על מצב המלחמה
18	-----	סרק ד' : על העבודות
21	-----	סרק ה' : על הקנין
40	-----	סרק ו' : על כוח-סמכותו של אב
59	-----	סרק ז' : על החברה המדינית או האזרחית
72	-----	סרק ח' : על ראשיתן של חברות מדיניות
93	-----	סרק ט' : על תכליותיה של חברה מדינית ועל תכליותיו של ממשל
98	-----	סרק י' : על צורותיהן של קהילות
100	-----	סרק י"א : על היקף סמכותה של הרשות המחוקקת
109	-----	סרק י"ב : על הרשות המחוקקת, המבצעת והפדראטיבית בקהיליה
112	-----	סרק י"ג : על דירוגן של הרשויות בתוך הקהיליה
122	-----	סרק י"ד : על הזכות המיוחדת---
129	-----	סרק ט"ו : על כוח-סמכותו של אב, על השלטון המדיני ועל כוח-העריצות, הנידונים ביחד
133	-----	סרק ט"ז : על הכיבוש
148	-----	סרק י"ז : על תפיסת השלטון שלא במשפט
150	-----	סרק י"ח : על העריצות
159	-----	סרק י"ט : על התסוררותו של הממשל

מסה על מקורו האמיתי של הממשל המדיני, על מידת היקפו ועל תכליתו

פרק א'

1. במסכת הראשונה הראינו:

א. בין מכוח זכות האבהות הטבעית ובין מכוח מתן מפורש מאת האל, לא היתה לו לאדם הראשון אותה מידה של מרות על בניו, או אותה מידה של שליטה על העולם, כפי שיש טוענים.

ב. ואילו היתה לו אותה מידה של מרות ושליטה, בכל זאת לא היתה בבחינת זכות ביד יורשיו.

ג. ואפילו היא בבחינת זכות ביד יורשיו, הרי מאחר שאין מצוי חוק טבעי או חוק מפורש של האל, הקובע מי הוא היורש הנכון בכל המקרים האפשריים, על כן מן הנמנע היה לקבוע בוודאות את זכות הירושה, ולפיכך גם את הזכות למשול.

ד. ואף אם היה דבר זה נקבע, הרי הידיעה על שלשלת הבכורה בקרב צאצאיו של אדם הראשון אבדה מאתנו כליל לפני ימים רבים מאד, וגויי הארץ ומשפחות האדמה שוב אין בידם עילה קלה שבקלות לתבוע לעצמם את הבכורה זה על פני זה ואת זכות הירושה.

כל ההקדמות הללו הוכחו דומני, בבירור, מן הנמנע איפוא שהמושלים בכיפה כיום יפיקו ברכה כלשהי, או שיחמשך אליהם לרא גם צל צלה של שררה, ממה שמוחזק

לבסיס של כל שלטון, והיא שליטתו הפרטית של אדם הראשון וסמכותו כאב לבנים. לפיכך, מי שאינו רוצה לחביא את חבריות לחשוב שכל ממשל עלי אדמות אינו אלא פרי של כוח ושל אלימות, ושבני-האדם חיים יחד רק עלי-החוק הנהוג בקרב החיות, ששם כל דאלים גבר, — מי שאינו רוצה להניח באורח זה יסוד לערבוביה ולחבלות בלתי-פוסקות, למהומות, להתקוממויות ולמרידות (דברים שחסידי ההנחה האמורה מרימים קול צעקה נגדם) — מן ההכרח שיחמש וימצא דרך אחרת של צמיחת הממשל, מקור אחר לשלטון המדיני, ושיטה אחרת להבחין ולהכיר באנשים שהוא נתון בידם, מכפי שלימדנו רוברט פילמר א.

2. לחכלית זו לא למותר יתא, דומני, להסביר כאן מן מציין אני בשלטון מדיני, כדי שנוכל להבחין בין סמכותו של קצין ביחס לנתין לבין סמכותו של אב ביחס לבניו, או של בעל-בית ביחס למשרתו, או של איש ביחס לאשתו, או של אדון ביחס לעבדו, יש הסמכויות השונות הללו נתונות כולן ביד אדם אחד; לפיכך, אם נתבונן בו מבחינת יחסים שונים אלו, יסייע הדבר בידנו להבחין בין הסמכויות הללו, ולהראות את ההבדל שבין מושל של קתליה ב, אב של משפחה, ורב-חובל של ספינת-עבדים.

3. בשם שלטון מדיני תריני מציין איפוא את חזכות לחוקק חוקים תוך קביעת ענשים של מוות, ולפיכך גם כל מיני

(א) Sir Robert Filmer

(ב) Commonwealth

common-wealth = תרגום מילולי של res-publica (ענין הכלל), ריפובליקה, הוא משטר מדיני אשר בו בא לידי ביטוי ענינו של כלל האומה, עליפי רוב בדרך של הצבעה, ועי' סעיף 123.

ענשים קלים מאלה, כדי להסדיר את הקנין א ולשמור עליו, וכן את הזכות להשתמש בכוחה של העדה לצורך ביצועם של חוקים כאלה ולשם הגנה על הקהילה מפני פגיעת ידם של נכרים, וכל זה לטובת הכלל בלבד.